

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Кухта М.І., Ваколя З.М.

Методи дослідження в педагогіці

Методичні рекомендації до практичних занять

і самостійної роботи

Ужгород - 2021

УДК 37.012(075.8)

Кухта М.І., Ваколя З.М. Методи дослідження в педагогіці: методичні рекомендації до практичних занять і самостійної роботи. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. 20 с.

Методичні рекомендації розроблені відповідно до вимог освітньої програми «**Освітні, педагогічні науки**» для аспірантів – здобувачів третього науково-освітнього рівня вищої освіти (галузь знань **01 – Освіта/Педагогіка**, спеціальність **011 – Освітні, педагогічні науки**). Можливе використання в професійній підготовці студентів закладів вищої освіти педагогічних спеціальностей освітніх ступенів «бакалавр», «магістр».

Рецензенти:

Козубовська І.В. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи, ДВНЗ «УжНУ».

Маляр Л.В. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи, ДВНЗ «УжНУ».

Рекомендовано до друку

Науково-методичною комісією факультету суспільних наук

(протокол №1 від 10 листопада 2020 р.)

Вченою радою факультету суспільних наук ДВНЗ «УжНУ»

(протокол №4 від 23 грудня 2020 р.)

© Кухта М.І., Ваколя З.М., 2021

ЗМІСТ

Тема 1. Методологічне забезпечення сучасних наукових психолого-педагогічних досліджень.....	4
Тема 2. Наукове дослідження як форма пізнавальної діяльності в педагогіці	5
Тема 3. Основні компоненти науково-педагогічних досліджень.....	6
Тема 4. Компоненти наукового апарату педагогічного дослідження.....	7
Тема 5. Основні методи наукового пізнання, їх класифікація та значення для модернізації освітньої галузі	8
Тема 6. Теоретичні методи педагогічних досліджень	9
Тема 7. Математичні методи дослідження в педагогіці.....	10
Тема 8. Емпіричні методи педагогічних досліджень	11
Тема 9. Педагогічний експеримент як метод педагогічного дослідження.....	12
Тема 10. Культура педагогічних досліджень і педагогічна майстерність дослідника	13
Індивідуальні завдання дослідницького характеру	14
Перелік питань для підсумкового контролю знань (іспит).....	14
Рекомендовані інформаційні джерела.....	16
Додатки.....	19

Тема 1. Методологічне забезпечення сучасних наукових психолого-педагогічних досліджень

Питання для обговорення

1. Поняття методології наукового дослідження. Специфіка методології педагогічного дослідження.
2. Роль методології для сучасних наукових психолого-педагогічних досліджень.
3. Співвідношення педагогічної науки з педагогічною практикою та іншими науками.
4. Роль педагогічної науки в педагогічній практиці та її зв'язки з іншими гуманітарними науками.

Опорні поняття теми: методологія педагогіки, методологічне забезпечення, психолого-педагогічні дослідження, педагогічна дійсність, педагогічна наука, педагогічна практика, різновиди зв'язку педагогіки з іншими науками.

Завдання для самостійної роботи:

1. Зобразіть рівні методології в схематичному вигляді.
2. Опишіть будь-які три універсальні методологічні принципи (на вибір) педагогічних досліджень (у вигляді повідомлення).
3. Накресліть схему зв'язків між суспільно-гуманітарною дійсністю, педагогічною дійсністю, педагогічною діяльністю, педагогічною наукою і педагогічною практикою.

Контрольні питання:

1. Визначте поняття «методологія наукового дослідження».
2. В чому полягає специфіка методології педагогічних досліджень?
3. Сформулюйте локальну задачу педагогічної науки і доведіть її актуальність.
4. З якими гуманітарними науками пов'язана педагогічна наука?

Література:

1. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження. Методологічні поради молодим науковцям. Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с.
2. Науково-дослідна роботи в закладах освіти: Метод. посібник / Укл. Ю.О. Туранов, В.І. Уруський. Тернопіль: Астон, 2001. 138 с.
3. Лузан, П. Г. Основи науково-педагогічних досліджень / Лузан П. Г. та ін. Київ, НАКККіМ, 2010. 270 с.
4. Тягур Р.С. Основи педагогічних досліджень. Навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Плай, 2005. 80 с.

Тема 2. Наукове дослідження як форма пізнавальної діяльності в педагогіці

Питання для обговорення

1. Наукове дослідження як особлива форма пізнавальної діяльності в галузі педагогіки.
2. Художньо-образне відображення педагогічної дійсності.
3. Відображення педагогічної дійсності в стихійно-емпіричному процесі пізнання.
4. Відображення педагогічної дійсності в науковому пізнанні.

Опорні поняття теми: наукове дослідження, методи наукового дослідження, наукове знання, художньо-образне відображення педагогічної дійсності, стихійно-емпіричне пізнання, педагогічна дійсність в науковому пізнанні.

Завдання для самостійної роботи:

1. Зобразіть структуру наукового дослідження у вигляді схеми.
2. Схарактеризуйте особливості художньо-образного відображення педагогічної дійсності.
3. Схарактеризуйте особливості стихійно-емпіричного відображення педагогічної дійсності.
4. Виокреміть критерії наукового відображення педагогічної дійсності.

Контрольні питання:

1. Які форми відображення педагогічної дійсності ви знаєте? Дайте кожній з них змістовну характеристику.
2. Розкрийте специфіку наукового пізнання і його основні відмінності від стихійно-емпіричного.
3. Схарактеризуйте три групи методів дослідження в галузі педагогіки.

Література:

1. Загвязинський В.І., Атаханов Р. Методологія і методи психолого-педагогічного дослідження: навч. посібник. М.: Академія, 2001.
2. Давидов В.П. Основи методології, методики і технології педагогічного дослідження: наук.-метод. допомога. М.: Изд-во Академії ФСБ, 2005.
3. Никифоров А.Л. Філософія науки: історія та методологія: навч. посібник. М., 1998.
4. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. К.: Академвидав, 2006. 352 с.

Тема 3. Основні компоненти науково-педагогічних досліджень

Питання для обговорення

1. Проблема, тема й актуальність дослідження.
2. Об'єкт і предмет дослідження.
3. Мета і завдання дослідження
4. Концепція, гіпотеза дослідження.
5. Новизна, теоретична і практична значущість результатів дослідження.

Опорні поняття теми: проблема дослідження, тема і актуальність дослідження, об'єкт і предмет дослідження, мета і завдання дослідження, концепція, гіпотеза дослідження, новизна результатів дослідження, теоретична і практична значущість для науки і практики.

Завдання для самостійної роботи:

1. Обґрунтуйте необхідність розробки гіпотези і концепції дослідження.
2. Сформулюйте об'єкт, предмет, мету і завдання до теми дисертаційного дослідження одного з ваших колег.
3. Окресліть засоби і форми апробації результатів дисертаційного дослідження.
4. Наведіть приклади виразів, які доцільно використовувати в процесі формулювання наукової новизни.
5. Розкрийте зміст поняття "апробація", значення апробації у встановленні істинності результатів досліджень, опишіть види апробації.
6. Наведіть приклади вдало сформульованих тем дисертацій.

Контрольні питання:

1. Перерахуйте основні компоненти наукового апарату психолого-педагогічного дослідження.
2. На основі чого визначається предмет дослідження?
3. Як співвідносяться між собою мета, завдання і висновки дисертаційного дослідження?
4. Назвіть і охарактеризуйте головні критерії оцінки результатів наукового дослідження.
5. Чим забезпечується достовірність і обґрунтованість наукових результатів дисертаційних досліджень?
6. Які положення наукової роботи необхідно виносити для публічного захисту?

Література:

1. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям. К., Вінниця, 2008. 278 с.
2. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; голов. Ред. В.Г. Кремень. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

3. Клименюк А. В. Методология и методика педагогического исследования: учеб. пособие/ А.В. Клименюк и др. К., 1988. 98 с.

4. Мартиненко С. М. Організація науково-дослідницької роботи студентів з педагогічних дисциплін: навч.-метод. посібник / С.М. Мартиненко, А.М. Москаленко. К., 2007.

Тема 4. Компоненти наукового апарату педагогічного дослідження

Питання для обговорення

1. Поняття про наукову інформацію та її роль у проведенні наукових досліджень.

2. Види інформації в наукових дослідженнях.

3. Наукові підходи та принципи формування інформаційного забезпечення наукового дослідження.

4. Порядок обробки та групування матеріалу дослідження.

Опорні поняття теми: джерело інформації, інформаційне забезпечення, інформаційний ресурс, монографія, збірник, навчальна література, бібліографія, наукова інформація.

Завдання для самостійної роботи:

1. Підготуйте глосарій: інформація, друковані джерела інформації; навчальні матеріали; підручник; навчальний посібник; монографія; реферат; тези; нормативні документи; інформаційне забезпечення; бібліотечний каталог.

2. Укладіть бібліографію до обраної теми дисертаційного дослідження (не менше 20 позицій).

Контрольні питання:

1. Охарактеризуйте зв'язок дослідницької та інформаційної діяльності.

2. Які види інформації ви знаєте?

3. Назвіть джерела наукових досліджень.

4. Визначте правила організації роботи з науковою літературою.

5. Наведіть приклади наукових документів, які належать до складу первинних та вторинних.

6. Назвіть рекомендовані етапи роботи з документами.

7. Визначте форми обміну науковою інформацією.

Література:

1. Білуха М. Т. Основи наукових досліджень: Підручник. К. : Вища школа, 1997. 214 с.

2. Іванова В. М. Словник термінів і понять з курсу «Основи наукових досліджень». Мелітополь: МДПУ, 2004. 18 с.

3. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень: Навчальний посібник. К. : Кондор, 2003. 192 с.

4. Цехмістрова Г. С. Основи наукових досліджень: Навчальний посібник. К. : Видавничий Дім «Слово», 2003. 240 с.

Тема 5. Основні методи наукового пізнання, їх класифікація та значення для модернізації освітньої галузі

Питання для обговорення

1. Загальні поняття процесу пізнання.
2. Ціннісні виміри модернізації вітчизняної освіти.
3. Ознаки наукового методу. Система методів наукового пізнання.
4. Теоретичні та емпіричні методи педагогічних досліджень.
5. Роль математичних методів у сучасних педагогічних дослідженнях.

Опорні поняття теми: процес пізнання, науковий метод, метод наукового пізнання, теоретичні методи педагогічних досліджень, емпіричні методи педагогічних досліджень, математичні методи педагогічних досліджень.

Завдання для самостійної роботи:

1. Прокоментуйте цитату Б.Рассела: «З одного боку, я хотів з'ясувати, чи можливе пізнання, а з іншої – зробити все, що в моїх силах, задля щасливішого світу» (1957 р.) Наскільки наведений вислів актуальний сьогодні?
2. Укладіть міні-словник «Компоненти методологічної частини наукового дослідження».
3. У чому полягає гуманістична спрямованість наукового відкриття?
4. Розкрийте відмінності між науковим пізнанням і стихійно-емпіричним.

Контрольні питання:

1. Дайте визначення поняття «метод наукового пізнання».
2. Схарактеризуйте основні рівні методології педагогічних досліджень.
3. Назвіть і охарактеризуйте рівні методів наукових досліджень.
4. Назвіть об'єкти спостереження у професійній педагогіці.

Література:

1. Горбачук В.Т. Основи наукових досліджень: Конспект лекцій для студ. та магістрантів пед. ун-ту. Слов'янськ, 2003. 88 с.

2. Кузь В. Г. Організація педагогічного дослідження: метод. Рекомендації. К.: Знання України, 2006. 47 с.

3. Лузан, П. Г. Основи науково-педагогічних досліджень / П. Г. Лузан та ін. К. : НАКККіМ, 2010. 270 с.

4. Організація та методика проведення науково-педагогічних досліджень студентами вищих навчальних закладів: Посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М.І.Соловей та ін. К.: [Ленвіт], 2004. 143 с.

Тема 6. Теоретичні методи педагогічних досліджень

Питання для обговорення

1. Завдання і структура теоретичних досліджень.
2. Класифікація теоретичних методів наукового дослідження.
3. Аналіз (контент-аналіз), синтез, індукція, дедукція.
4. Аналогія, абстрагування, конкретизація.
5. Моделювання, ідеалізація, формалізація.
6. Узагальнення, порівняння.

Опорні поняття теми: аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія, абстрагування, конкретизація, моделювання, ідеалізація, формалізація, узагальнення, порівняння.

Контрольні питання:

1. За якими ознаками групуються методи дослідження?
2. Визначте роль методів аналізу і синтезу в теоретичних дослідженнях.
3. Охарактеризуйте методи індукції та дедукції.
4. Назвіть види абстрагування.
5. Охарактеризуйте метод ідеалізації.
6. В чому полягає суть методу моделювання?
7. У чому полягає цінність мисленнєвого експерименту?

Завдання для самостійної роботи:

1. Охарактеризуйте теоретичні методи педагогічного дослідження, які будуть використовуватися під час написання дисертаційної роботи, та їх призначення.
2. Продемонструйте на конкретному прикладі тісний зв'язок аналізу з синтезом.
3. Схарактеризуйте комплекс методів, які ви використовуєте в написанні теоретичної частини дисертаційного дослідження.

Література:

1. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження. Методологічні поради молодим науковцям. Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с.
2. Кловак Г.Т. Основи педагогічних досліджень : навч. посіб. / Г.Т. Кловак. Чернігів, 2003. 260 с.
3. Рудницька О.П. Основи педагогічних досліджень навчально-методичний посібник / О.П. Рудницька та ін. К., 1998. 193 с.
4. Сидоренко В.К. Основи наукових досліджень: навч. пос. / В.К. Сидоренко, П.В. Дмитренко. К.: РНЦ "ДІНІТ", 2000. 259 с.

Тема 7. Математичні методи дослідження в педагогіці

Питання для обговорення

1. Математичні методи в педагогічних дослідженнях. Шкали найменувань і порядку.
2. Основні функції методів математичної статистики в педагогічних дослідженнях.
3. Суть понять "середня арифметична величина", "шкали", "медіани", "мода" в контексті педагогічного дослідження.
4. Визначення вірогідності дослідження. Коефіцієнт Стьюдента.

Опорні поняття теми: педагогічний експеримент, математичні методи дослідження, методи математичної статистики, порядкова/рангова шкала, номінальна шкала, медіана, мода, вірогідність дослідження, коефіцієнт Стьюдента.

Контрольні питання:

1. З якою метою математичні методи використовуються в педагогічних дослідженнях?
- 2 Назвіть функції методів математичної статистики в гуманітарних науках, в тому числі в педагогіці.
3. Розкрийте суть понять "середня арифметична величина", "шкали", "медіани", "мода" в контексті педагогічного дослідження.
4. Розмежуйте поняття «порядкова/рангова шкала» і «номінальна шкала».
5. Що означає коефіцієнт Стьюдента в представленні результатів педагогічного експерименту?

Завдання для самостійної роботи:

1. Розробіть алгоритм використання якого-небудь методу математичної статистики для обробки імовірних результатів довільно вибраного педагогічного дослідження.
2. Наведіть приклади використання різних видів шкал у дослідженнях педагогічного процесу за довільно обраними проблемами.

Література:

1. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження: Методологічні поради молодим науковцям / С.У. Гончаренко. – Київ Вінниця: ДОВ "Вінниця", 2008. – 278 с.
2. Загвязинский В.И. Методология и методы психолого-педагогического исследования : учеб. пособие [для студ. высш. учеб. заведений] / В.И. Загвязинский, Р. Атаханов. М.: Издательский центр "Академия", 2007. 208 с.
3. Рудницька О.П. Основи педагогічних досліджень : навчально-методичний посібник / О.П. Рудницька та ін. К., 1998. 193 с.
4. Стеченко Д.М., Чмир О.С. Методология наукових досліджень. Підручник. Київ: Знання, 2007. 317 с.

Тема 8. Емпіричні методи педагогічних досліджень

Питання для обговорення

1. Педагогічне спостереження. Педагогічний експеримент.
2. Рейтинг, анкетування, тестування, аналіз результатів діяльності.
3. Архівний метод, вивчення інформаційних джерел, аналіз освітньої документації.
4. Вивчення, аналіз та узагальнення педагогічного досвіду.

Опорні поняття теми: педагогічне спостереження, педагогічний експеримент, бесіда, рейтинг, тестування, аналіз результатів діяльності, вивчення інформаційних джерел (архівний метод), вивчення педагогічного досвіду, аналіз освітньої документації.

Контрольні питання:

1. Назвіть об'єкти спостереження у професійній педагогіці.
2. Чим відрізняється спостереження у повсякденному житті від спостереження як наукового методу дослідження?
3. Назвіть основні види експерименту.
4. В чому полягають особливості методу рейтингу?
5. У яких сферах використовують тестові методи?
6. Назвіть критерії передового педагогічного досвіду.
7. Суть науково-педагогічної експедиції як методу педагогічного дослідження.

Завдання для самостійної роботи:

1. Розробіть схему класифікації емпіричних методів педагогічних досліджень. Наведіть класифікацію психолого-педагогічних тестів.
2. Оберіть персоналію сучасного педагога-вченого і створіть бібліографію його праць (до 15 позицій).
3. Сформулюйте завдання емпіричної частини вашого дисертаційного дослідження і доберіть та обґрунтуйте методи їх реалізації.

Література:

1. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження: Методологічні поради молодим науковцям. Київ-Вінниця: ДОВ "Вінниця", 2008. 278 с.
2. Загвязинский В.И. Методология и методы психолого-педагогического исследования : учеб. пособие. М.: Издательский центр "Академия", 2007. 208 с.
3. Рудницька О.П. Основи педагогічних досліджень : навчально-методичний посібник / О.П. Рудницька та ін. К., 1998. 193 с.
4. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. К.: "Академвидав", 2006. 352 с.

Тема 9. Педагогічний експеримент як метод педагогічного дослідження

Питання для обговорення

1. Метод експерименту в педагогічних дослідженнях: мета й завдання.
2. Загальні вимоги до використання експерименту як емпіричного методу в педагогічних дослідженнях.
3. Види педагогічного експерименту та умови ефективного використання.
4. Проекція видів експерименту на реалізацію дослідницьких завдань власного дисертаційного дослідження.
5. Визначення контрольних та експериментальних груп для формувального експерименту.

Опорні поняття теми: педагогічний експеримент, робоча гіпотеза, констатувальний етап, перевіряльний етап, формувальний (творчий) етап, збір та фіксування інформації, форми узагальнення результатів.

Контрольні питання:

1. Яка роль педагогічного експерименту в порівнянні з іншими емпіричними методами дослідження?
2. Назвіть види педагогічного експерименту.
3. В чому суть робочої гіпотези при проведенні експерименту?
4. Сформулюйте загальні вимоги до використання експерименту як емпіричного методу дослідження.
5. Якими критеріями будете керуватися у визначенні контрольних та експериментальних груп для формувального експерименту?

Завдання для самостійної роботи:

1. Сформулюйте робочу гіпотезу до теми дисертаційного дослідження вашого колеги.
2. Визначте зміст формувального етапу вашого дисертаційного дослідження.
3. Розробіть 3 види бланків, передбачених для збору первинної інформації в процесі проведення експерименту відповідно до завдань вашого дисертаційного дослідження.

Література:

1. Ануфрієв, А.Ф. Наукове дослідження. М.: Ось-89, 2004. 112 с.
2. Скаткін, М. Н. Методологія і методика педагогічних досліджень. У допомогу починаючому досліднику. М.: Педагогіка, 1986. 151 с.
3. Стеченко Д.М., Чмир О.С. Методологія наукових досліджень. Підручник. Київ: Знання, 2007. 317 с.
4. Шіпіліна, Л.А. Методологія психолого-педагогічних досліджень: навч. посібник. М.: Флінта, 2013. 208 с.

Тема 10. Культура педагогічних досліджень і педагогічна майстерність дослідника

Питання для обговорення

1. Професійно значущі якості педагога-дослідника.
2. Авторитет дослідника. Наукова доброчесність дослідника.
3. Педагогічна майстерність дослідника: творча індивідуальність і новаторство, педагогічна інтуїція дослідника.
4. Культура педагогічних досліджень та етика педагога-дослідника.

Опорні поняття теми: культура наукового дослідження, етика педагога-дослідника, авторитет дослідника, педагогічна майстерність, індивідуальність, новаторство, інтуїція дослідника, доброчесність дослідника.

Контрольні питання:

1. Які особистісні і професійно значущі якості визначають авторитет педагога-дослідника?
2. Які професійні здібності і готовності визначають педагогічну майстерність дослідника?
3. У чому полягають наукова доброчесність і етика вченого?
4. Яку роль відіграє мистецтво спілкування в діяльності педагога-дослідника?

Завдання для самостійної роботи:

1. Сформулюйте професійно важливі якості, які визначають авторитет педагога-дослідника. Розкрийте суть наукової доброчесності дослідника.
2. Проаналізуйте обґрунтування та план-перспектив дисертаційного дослідження колеги по навчанню (на Ваш вибір).

Література:

1. Ануфрієв, А.Ф. Наукове дослідження. М.: Ось-89,2004. 112 с.
2. Губанова, М.І. Формування культури дослідницької діяльності суб'єктів освітнього процесу: навч. посібник / М.І. Губанова, В.І. Сахарова. Кемерово: КРІПкіПРО, 2013. 178 с.
3. Котюрова, М.П. Культура наукової мови: текст і його редагування / М.П. Котюрова, Е.А. Баженова. М.: Флінта; Наука, 2016. 280 с.
4. Скаткін, М. Н. Методологія і методика педагогічних досліджень. У допомогу починаючому досліднику. М.: Педагогіка, 1986. 151 с.

Індивідуальні завдання дослідницького характеру

1. Окреслити етапи власного дисертаційного дослідження й аргументувати вибір методів дослідження для кожного з них.
2. Підготувати обґрунтування та план-проспект власного дисертаційного дослідження.
3. Укласти бібліографічний опис наукових джерел до теми дисертаційного дослідження, обсягом не менше сорока позицій у відповідності до діючого стандарту.
4. Сформулювати 5 актуальних сучасних тем педагогічних досліджень, пов'язаних з проблемою трансформації навчально-виховного процесу в умовах пандемії.

Питання для підсумкового контролю знань (іспит)

1. Поняття методології та методів наукового дослідження.
2. Специфіка методології педагогічного дослідження, виражена в її багаторівневій структурі
3. Роль методології в сучасних наукових психолого-педагогічних дослідженнях.
4. Співвідношення педагогічної науки з педагогічною практикою та з іншими науками.
5. Роль педагогічної науки для педагогічної практики та її зв'язки з іншими гуманітарними науками.
6. Наукове дослідження як особлива форма пізнавальної діяльності в галузі педагогіки.
7. Художньо-образне відображення педагогічної дійсності.
8. Відображення педагогічної дійсності в стихійно-емпіричному процесі пізнання.
9. Відображення педагогічної дійсності в науковому пізнанні.
10. Проблема, тема й актуальність дослідження.
11. Об'єкт і предмет наукового педагогічного дослідження.
12. Мета і завдання наукового педагогічного дослідження.
13. Концепція, гіпотеза наукового педагогічного дослідження.
14. Новизна, теоретична і практична значущість наукових досліджень для розвитку педагогічної науки і педагогічної практики.
15. Поняття про наукову інформацію та її роль у проведенні наукових педагогічних досліджень.
16. Види інформації в наукових дослідженнях.
17. Наукові підходи та принципи формування інформаційного забезпечення наукового дослідження.
18. Порядок обробки та групування матеріалу дослідження.
19. Загальні поняття процесу пізнання.
20. Ціннісні виміри модернізації вітчизняної освіти.

21. Система методів наукового пізнання. Класифікація педагогічних методів дослідження.
22. Теоретичні методи педагогічних досліджень: загальна характеристика.
23. Емпіричні методи педагогічних досліджень: загальна характеристика.
24. Роль математичних методів у сучасних педагогічних дослідженнях.
25. Завдання і структура теоретичних досліджень.
26. Класифікація теоретичних методів наукового дослідження. Умови ефективного застосування.
27. Аналіз, контент-аналіз, синтез, індукція, дедукція.
28. Аналогія, абстрагування, конкретизація.
29. Моделювання, ідеалізація, формалізація.
30. Узагальнення, порівняння.
31. Математичні методи в педагогічних дослідженнях.
32. Шкали найменувань і порядку.
33. Основні функції методів математичної статистики в педагогічних дослідженнях.
34. Суть понять "середня арифметична величина", "шкали", "медіани", "мода" в контексті педагогічного дослідження.
35. Визначення вірогідності результатів дослідження. Коефіцієнт Стьюдента.
36. Класифікація емпіричних методів педагогічних досліджень. Умови ефективного застосування.
37. Педагогічне спостереження. Педагогічний експеримент.
38. Бесіда, рейтинг, тестування.
39. Методи опитування: загальна характеристика.
40. Анкетування. Тестування. Види тестів.
41. Вивчення, аналіз та узагальнення педагогічного досвіду.
42. Метод вивчення інформаційних джерел/архівний метод.
43. Метод експерименту в педагогічних дослідженнях: мета й завдання.
44. Загальні вимоги до використання експерименту як емпіричного методу в педагогічних дослідженнях.
45. Види педагогічного експерименту та умови ефективного використання.
46. Проекція видів експерименту на реалізацію дослідницьких завдань власного дисертаційного дослідження.
47. Визначення контрольних та експериментальних груп для формувального експерименту.
48. Професійно значущі якості педагога-дослідника. Наукова доброчесність дослідника.
49. Авторитет дослідника. Педагогічна майстерність дослідника: творча індивідуальність і новаторство, педагогічна інтуїція дослідника.
50. Культура педагогічних досліджень та етика педагога-дослідника.

Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи: курс лекцій: модульне навчання: навч. посіб. К.: ІСДО, 1993. 220 с.
2. Валеев Г. Х. Методология научной деятельности в сфере социогуманитарного знания / Г. Х. Валеев. М.: Наука, 2005. 234 с.
3. Введение в научное исследование по педагогике учеб. пособие для студентов высших учеб. пед. заведений / под ред. Ю.К. Бабанского, В.И. Журавлева. М.: Просвещение, 1988. 169 с.
4. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: підручник за модульно-рейтинговою системою навчання / С. С. Вітвицька. 2-е вид. доп. та перероб. К.: Центр навч. літератури, 2011. 384 с.
5. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження : методологічні поради молодим науковцям. К. Вінниця, 2008. 278 с.
6. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; голов. ред. В.Г. Кремень. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
7. Євдокимов В. І. Педагогічний експеримент: навч. посібник для студентів пед. вузів / В. І. Євдокимов, Т. П. Агапова та ін. Харків: ХДПУ ім. Г. Сковороди, 2001. 147 с.
8. Загвязинский В. И. Исследовательская деятельность педагога: учеб. пособие для студентов высших учеб. пед. заведений / В.И. Загвязинский. М.: Изд. центр "Академия", 2006. 176 с.
9. Загвязинский В. И. Методология и методы психолого-педагогического исследования: учеб. пособие для студентов высших учеб. заведений / В.И. Загвязинский, Атаханов Р. М.: Изд. центр "Академия", 2001. 208с.
10. Зайченко І. В. Педагогіка: підручник для студентів вищих навч. закладів. 2-е вид. К.: "Освіта України", 2009. 528 с.
11. Клименюк А. В. Методология и методика педагогического исследования: учеб. пособие/ А. В. Клименюк, А. А. Калита, Э. П. Бережная. К., 1988. 98 с.
12. Краевский В. В. Методология научного исследования: пособие для студентов и аспирантов пед. вузов / В.В. Краевский. СПб: СПбГПУ, 2001. Вып.17. 148 с.
13. Краевский В. В. Методология педагогики: новый этап: учеб. пособие для студентов высших учеб. пед. заведений / В.В. Краевский, Е.В. Бережнова. М.: Изд. Центр "Академия", 2006. 400с.
14. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору / В. Г. Кремень. К.: Пед. думка, 2009. 520 с.
15. Кудіна В. В. Педагогіка вищої школи. 2-ге вид., допов. / В.В. Кудіна, М.І. Соловей, Є.С. Спіцин. К.: Ленвіт, 2007. 194 с.
16. Лутай В. С. Філософія сучасної освіти: навч. посібник / В.С. Лутай. К.: Центр "Магістр-S", 1996. 256 с.

17. Мартиненко С. М. Організація науково-дослідницької роботи студентів з педагогічних дисциплін: навч.-метод. посібник / С.М. Мартиненко, А.М. Москаленко. К., 2007.
18. Мартиненко С. М., Хоружа Л. Л. Загальна педагогіка: навч. посібник / С. М. Мартиненко, Л. Л. Хоружа. К.: Вид-во МАУП, 2009. 176 с.
19. Новиков А. М. Методология образования / А. М. Новиков. М.: Эгвес, 2002. 320с.
20. Новиков А. М. Научно-экспериментальная работа в образовательном учреждении / А. М. Новиков: 2-е изд. М.: Педагогика, 1998. 134с.
21. Пехота О.М. Основи педагогічних досліджень: навч. посібник / О.М. Пехота. 2-ге вид., перероб. та допов. К.: Знання, 2013. 287 с.
22. Попков В. А., Коржуев А. В. Методология педагогики: учеб. пособие для студентов высших учеб. заведений / В.А. Попков, А.В. Коржуев. М.: Изд-во МГУ, 2007. 208 с.
23. Сидоренко В. К. Основи наукових досліджень: навч. посібник / В.К. Сидоренко, М.А. Хайруддінов, У.А. Абдулгазіс. Сімферополь: СОНАТ, 2000. 168 с.
24. Смирнов С. Д. Педагогика и психология высшего образования: учеб. пособие для студентов высших учеб. заведений / С.Д. Смирнов. 3-е изд. М.: Изд. Центр "Академия", 2007. 400с.
25. Спіцин Є. С. Методика організації науково-дослідної роботи студентів у вищому навчальному закладі освіти. К.: Вид. центр КНЛУ, 2003. 120 с.
26. Сухомлинська О. В. Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем/ О. В. Сухомлинські. К.: А.П.Н., 2003. 68 с.
27. Хуторской А. В. Педагогическая инноватика: учеб. пособие для студентов высших учеб. заведений / А. В. Хуторской. М.: Изд. Центр "Академия", 2008. 256 с.

Додаткові

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія: підручник / А. М. Алексюк. К.: Либідь, 1998. 558 с.
2. Бобрицька В. І. Професійна підготовка майбутнього вчителя в реаліях процесу реформування вищої освіти / В.І. Бобрицька. Наук. записки НПУ ім. М.П. Драгоманова. 2005. № 59. С. 14–24.
3. Бондар В. Термінологічний бум у педагогіці: методологічний аналіз / Володимир Бондар. Шлях освіти. 2001. № 4. С. 7–10.
4. Бордовская А. В. Диалектика педагогического исследования: логико-методологические проблемы. СПб.: СПбГПУ, 2001.
5. Ваховський Л. Ц. Методологія досліджень історико-педагогічного процесу: постановка проблеми. Шлях освіти . 2005. №2. С. 7–11.
6. Гончаренко С., Кушнір В. Педагогічний процес з погляду філософії ХХІ ст. Шлях освіти. 2005. № 3. С. 2–7.
7. Гончаренко С., Кушнір В., Кушнір Г. Методологічні знання як виявлення фундаменталізації професійної підготовки вчителя. Шлях освіти. 2007. № 3. С. 2–8.

8. Дічек Н. П. Біографічний метод як інструмент дослідження вітчизняної історії педагогіки / Наталія Дічек. Шлях освіти . 2001. №4. С. 15–20.
9. Дічек Н. П. Герменевтика і діалогізм як засади оновлення методологічної бази історико-педагогічних досліджень / Н. П. Дічек. Проблеми сучасної педагогічної освіти : сер. : педагогіка і психологія: зб. статей : вип. 10. Ч. 1. Ялта: РВВ РВНЗ КГУ, 2006. С. 164–171.
10. Кловак Г. Т. Основи педагогічних досліджень: навч. посібник для студентів вищих навч. пед. закладів / Г. Т. Кловак. Чернігів: Держ. центр наук.-тех. економ інформації, 2003. 260 с.
11. Лавриченко Н. М. Методологічні засади порівняльно-педагогічних досліджень. Шлях освіти. 2006. № 3. С. 17–23.
12. Основні засади розвитку вищої освіти України / за ред. С.М. Ніколаєнка. Тернопіль, 2006. 321 с.
13. Савченко О. Я. Цілі і цінності реформування сучасної школи. Шлях освіти. 1996. №1. С. 20–24.
14. Пехота О.М. Основи педагогічних досліджень: навч. посібник / О.М. Пехота. 2-ге вид., перероб. та допов. К.: Знання, 2013. 287 с.
15. Селевко Г. К. Энциклопедия образовательных технологий : в 2-х т. М.: НИИ школьных технологий, 2006.
16. Слостенин В. А. Введение в педагогическую аксиологию: учеб. пособие для студентов высшихучеб. пед. заведений / В. А. Слостенин, Г. И. Чижакова. М.: Изд. Центр "Академия", 2003. 192 с.
17. Хоружа Л. Л. Проектна культура вчителя: етичний компонент. Шлях освіти . 2005. № 2. С.11–16.
18. Цехмістрова Г.С. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посібник / Г.С. Цехмістрова, 2-е вид. допов. К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. 352 с.

Додатки /дидактичні ігри і вправи/

Гра «Шлях науковця»

Мета: розвиток комунікативних здібностей, довільної уваги, вміння співпрацювати.

Процедура гри. На початку гри 4 особи виходять за двері аудиторії. Викладач визначає, хто з присутніх починає розповідати про початок наукових досліджень під час навчання у ВНЗ. Після розповіді запрошується до аудиторії перший студент. Він задає запитання і виявляє, про що йому слід розповісти наступному гравцю (про навчання в магістратурі, аспірантурі, докторантурі). Гра припиняється, якщо пропускається важлива складова науково-дослідної діяльності. Наприкінці група обговорює і доповнює розповіді учасників гри.

Гра «Шахи»

Мета: розвиток дослідницького підходу до вирішення проблем.

Процедура гри. Обирається ведучий з числа аспірантів. Ведучий стоїть спиною до решти учасників, в руках яких є таблички з назвою одного з принципів науково-педагогічного дослідження. Ведучий повертається і намагається запам'ятати положення табличок («шахів») впродовж 30-40 секунд. Ведучий відвертається, «шахи» перемішуються. Завдання ведучого – відновити попереднє розташування «шахів». Якщо ведучий помиляється, він повертається у коло гравців. Важливо, щоб ведучими по чергово побували усі учасники гри.

Вправа «Заверши вислів»

Мета: виявлення результативності заняття, сформованості знань з досліджуваної теми.

Зміст. Студентам пропонується завершити низку висловів, що стосуються змісту досліджуваної теми.

Наприклад: У науковий текст включаються тільки точні, отримані в результаті тривалих спостережень і наукових експериментів відомості та факти. Головну причину цього явища я бачу в тому, що

Важлива якість для автора наукового тексту – вміння писати стисло і зрозуміло. Не слід надмірно надавати своїй роботі

Усне повідомлення (доповідь) містить завдання, методи дослідження, обґрунтування нових фактів, висновки, практичні пропозиції. На доповідь виділяється 10 – 25 хв, тому доповідач повинен ...

З однією й тією ж фразою викладач може звертатися до 2-3 учасників. Бажано, щоб кожен учасник завершив хоча б одну фразу.

Гра «Стислість - сестра таланту»

Мета: розвиток рефлексивних і комунікативних умінь.

Процедура гри. На дошці написані теми для обговорення:

1. Наукова стаття.
2. Реферат.
3. Рецензія.

Студенти по черзі висловлюються про кожну з них (визначення поняття; класифікація; значення в навчальному процесі). Важливо пам'ятати, що «стислість – сестра таланту».

Виграє той, чий вислів був стислий і найбільш змістовний. Рішення приймає уся група під час підсумкового обговорення.

Вправа «Міні-твір»

Мета: розвиток розумових асоціативних зв'язків, фантазії через організацію взаємодії у творчих групах.

Зміст. Наприкінці семінарського заняття аспірантам пропонується написати на окремих аркушах паперу невеликі за обсягом тексти (6-8 речень). Пропонуються такі теми

«Мої думки про свою участь на занятті».

«Як я оцінюю результати своєї участі в занятті».

«Що мені дало це заняття для професійної діяльності?»

«Я можу назвати проблеми, які потребують наукового дослідження».

«Що мені необхідно зробити, щоб активно брати участь у наступному занятті?»

Твори збирають. Обирається ведучий. Він вибирає кілька творів, зачитує їх, а група намагається вгадати його автора.